

Edward Ozorowski

”Glaube an Erlösung : Konzepte der Soteriologie vom Neuen Testament bis heute”, Dietrich Wiederkehr, Freiburg i. Br. 1976 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 15/2, 276-278

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ze swych prac. W *L'humilité de Dieu* brak jest nawet podziałów na części czy rozdziały, co utrudnia lekturę). Varillon przyznaje, że nie lubi systematyki, schematów myśli, boi się zamknięcia swej doktryny w ramy jakiegoś systemu, by nie stała się ona swoistego rodzaju gnozą czy „panteizmem”, idolatrią czy ideolatrią (*La souffrance de Dieu*, s. 57. 89). Systematyka jednak myśli czy wykład systematyczny nie tworzą jeszcze systemu naukowego, któremu musi zagrażać skostnienie i stagnacja. Metoda dialektyczna wymaga niewątpliwie uściśleń i dopracowań, gdyż inaczej może robić wrażenie swego rodzaju gry słów czy pojęć. Właściwie pojęta może oddać teologii duże usługi, zarówno gdy idzie o problem *fides quaerens intellectum*, jak i na płaszczyźnie metodologicznej.

Marian Rusecki

Dietrich Wiederkehr, *Glaube an Erlösung. Konzepte der Soteriologie vom Neuen Testament bis heute*, Freiburg i. Br. 1976, Herder, ss. 141.

Poprzez publikację książki D. Wiederkehra „Wiara w zbawienie” Wydawnictwo Herdera dało jeszcze raz wyraz swoim zainteresowaniom historią teologii oraz pomnożyło swe zasługi na tym odcinku. Trzeba tu bowiem pamiętać, iż w tym to Wydawnictwie ukazuje się wielotomowy *Handbuch der Dogmengeschichte*, w nim również ujrzało światło dzienne wiele szczegółowych studiów z tej dziedziny.

Historia teologii jest pod pewnym względem częścią historii Kościoła (por. F. Greniuk, *Tomasz Młodzianowski teolog-moralista*, Lublin 1974 s. 28). Wynikami swymi służy nie tylko lepszemu poznaniu dziejów Kościoła, lecz również głębszemu rozumieniu prawd wiary dzisiaj. Między historią teologii a historią Kościoła i teologią istnieje ściśle powiązanie. Nie powstanie pełny obraz dziejów Kościoła bez uwzględnienia w nim rozwoju myśli teologicznej, jak też nie zasłuży na uznanie ta historia teologii, której zabraknie tła całokształtu kościelnego życia. Nie można również uprawiać teologii bez znajomości jej historii, która poniekąd uzupełnia funkcje Tradycji w odniesieniu do Pisma św. Stąd też publikacjom z tego zakresu należy się szczególna uwaga.

Prezentowana tu książka jest owocem prac, które prowadził znany fundamentalista D. Wiederkehr na seminarium Wydziału Teologicznego w Luzernie w 1974/75 r. U jej podstaw znalazła się rozprawa H. Kesslera pt. *Erlösung als Befreiung* (Düsseldorf 1972). Wiederkehr wykorzystał tę publikację i uczynił z niej punkt wyjścia do własnych

wywodów w konfrontacji z teologią biblijną, historią teologii i marksistowską teorią emancypacji. Całości towarzyszyła świadomość, że soteriologia stanowi pierwszą zasadę teologii, a nie tylko jeden z wielu traktatów teologicznych. Podniesienie soteriologii do rangi klucza metody teologicznej zdecydowało o układzie pracy.

Książka Wiederkehra składa się z ośmiu rozdziałów omawiających kolejno: doświadczenie i przezwyciężenie dystansu w stosunku do tradycyjnej soteriologii, nowe pytania dotyczące zbawienia w źródłach biblijnych, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa jako dzieje odkupienia, krytyczna analiza i nowa interpretacja soteriologicznych przekazów, odkupienie w horyzoncie pytań człowieka o sens własnego istnienia, społeczny (polityczny) wymiar zbawienia, przyszłość i obecność zbawienia (soteriologia a eschatologia), zbawienie dzisiaj. Nietrudno zauważyć, że tak nagromadzony materiał daleki jest od historii soteriologii w ścisłym tego słowa znaczeniu. Właściwie tylko rozdział czwarty tej książki przedstawia dzieje nauki o zbawieniu (autor zajął się w nim soteriologicznymi implikacjami starochrześcijańskiej chrystologii, nauką Anzelma z Canterbury o zadośćuczynieniu i częściowo soteriologią protestancką). Reszta stanowi mniej lub bardziej zakorzeniony w historii wykład z pogranicza chrystologii.

Nie byłoby to błędem, gdyby nie podtytuł, jaki Wiederkehr nadał swej książce: *Konzepte der Soteriologie vom Neuen Testament bis heute*. Jest on bowiem zbyt szeroki w stosunku do treści, a poza tym sugeruje podręcznikowe ujęcie problemu. Wymieniona książka natomiast nie jest ani podręcznikiem, ani syntezą dziejów soteriologii. Oczywiście w kwalifikacji tej chodzi tylko o stronę formalną dzieła, od strony merytorycznej przedstawia się ona nieco inaczej.

Niewątpliwie D. Wiederkehr posiada znajomość rozwoju nauki o zbawieniu. Można to dostrzec w stawianych przez niego problemach, jak i w sposobie ich rozwiązywania. Ale nie zawsze wykorzystuje swą wiedzę w sposób zadowalający. Książka w niektórych swych partiach robi wrażenie ścisłego wywodu dla fachowców, gdy w rzeczywistości pisana jest dla szerszego grona czytelników. Autor często przedstawia własne stanowisko bez uprzedniego poinformowania, jak wyglądało ujęcie tradycyjne. Poza tym zbyt mało uzasadnia własne tezy, tak jakby one były dla wszystkich oczywiste. Jest to cecha charakterystyczna wielu pisarzy kręgu języka niemieckiego, że bardziej zwracają uwagę na nowość ujęcia niż na jego metodyczną poprawność. Tymczasem rzetelna wiedza teologiczna zawsze domaga się uzasadnienia argumentami z Pisma św. i tradycji. Nie może być w tym względzie wiedzy nowej, która by nie wyrastała ze starej.

Dużym plusem wywodów Wiederkehra jest natomiast ukazanie antropologicznych horyzontów zbawienia, dokonanego przez Chrystusa, za-

równy w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. Nie pretendują one do ostatniego słowa w tym względzie, tym niemniej ukazują drogę, po której powinny pójść dalsze badania. Dzięki temu niemal każdy punkt wykładu autora może stanowić temat odrębnej rozprawy. Oto dla przykładu niektóre z nich: ludzkie doświadczenie samego siebie jako chrześcijańskie doświadczenie łaski, chrystologia jako horyzont międzyludzkiego spotkania, teologia polityczna jako hermeneutyka odkupienia, marksistowska krytyka religii i jej chrystologiczne zróżnicowanie.

W ramach tak rozwijanych tematów znalazło się wiele cennych myśli. Np. bardzo trafnie Wiederkehr zauważył, że teologia wschodnia większy nacisk kładła na Wcielenie przy omawianiu nauki o zbawieniu, podczas gdy teologia zachodnia akcentowała w tej dziedzinie śmierć Chrystusa (s. 34). Poprawnie też rozróżnił dwa występujące w Tradycji różne sposoby interpretowania zbawienia, mianowicie w kategoriach greckiej *paideia* oraz jako przemiany i przebóstwienia (s. 65). Godne zainteresowania wydaje się również spostrzeżenie, iż tzw. teologia polityczna nie może być czystą teorią, wypełniającą swoją ewentualną misję w praktyce, lecz musi się rodzić i rozwijać poprzez nieustanną konfrontację życia społecznego z objawieniem, w którym to procesie praktyka pełni nieraz funkcje krytyczne względem teorii (s. 98). W sumie, książka Wiederkehra, chociaż nie odpowiada w pełni swemu tytułowi, może stanowić pomoc w lepszym rozumieniu chrystologii i mimo że w pierwszym rzędzie kieruje się ona ku studentom teologii, to jednak duże usługi może oddać również wykładowcom tego przedmiotu.

Edward Ozorowski

Ambrosius K. Ruf, *Grundkurs Moraltheologie*, t. 1, *Gesetz und Norm*, Freiburg i. Br. 1975, Herder, ss. 176.

A.K. Ruf, dominikanin, od 1967 r. profesor teologii moralnej w instytucie dominikańskim w Walberberg/Bonn, a także profesor uniwersytetu we Fryburgu i. Br., znany już z wcześniejszych publikacji, jak *Sünde — was ist das?* (München 1972) czy *Konfliktfeld Autorität* (München 1974) w 1975 r. wydał kolejną publikację, która wzbudziła żywe zainteresowanie teologów moralistów: *Grundkurs Moraltheologie*, t. 1: *Gesetz und Norm*. Praca powstała na tle dzisiejszego kryzysu teologii moralnej, który jest nie tyle kryzysem odośnych wartości, co sposobów ich przekazywania, a zwłaszcza uzasadniania norm wpływających z wartości (por. Fr. Böckle, *Kirche und Sexualität*, Conc 10